

УДК 594.3

**КОЛЕКЦІЯ ПРІСНОВОДНИХ МОЛЮСКІВ В.І. ЗДУНА
В ЗООЛОГІЧНОМУ МУЗЕЇ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Й. Царик *, Р. Гураль **, І. Шидловський *, І. Яворський *, У. Федик *

* Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Грушевського 4, 79005, м. Львів, Україна

** Державний природознавчий музей НАН України

вул. Театральна 18, 79008, м. Львів, Україна

e-mail: gural@org.lviv.net

Висвітлено результати інвентаризації колекції прісноводних молюсків, зібраної проф. В.І. Здуном протягом 1944–1970 рр. Визначення молюсків виконано згідно з класичною систематикою. В колекції представлено 33 види черевоногих (*Gastropoda*) та 8 видів двостулкових (*Bivalvia*) молюсків. Матеріал зібраний, головню, на території Західної України, незначна кількість – у східних областях.

Ключові слова: колекція, прісноводні молюски, Західна Україна.

Вплив антропогенних чинників на природні гідроекосистеми призводить до значних структурних змін та супроводжується зникненням окремих видів тварин і рослин. З метою збереження чи повернення гідроценозу до попереднього (природного) стану потрібно проводити довготривалі спостереження (моніторинг) за зміною умов середовища та складом гідробіонтів. Невід'ємною частиною таких досліджень є порівняння змін у видовому складі біоти на досліджуваній території за певний відрізок часу [6, 8].

Прісноводні молюски – типова група безхребетних тварин гідроценозів. Вони мають значну екологічну пластичність, завдяки чому легко заселяють різноманітні водойми.

Професор В.І. Здун започаткував новий – еколого-паразитологічний напрям у дослідженнях прісноводних молюсків [4, 5]. За час обстеження водойм Всеволод Ілліч зібрав значну кількість конхіологічного матеріалу, на базі якого створив колекцію прісноводних і наземних молюсків, яка зберігається у Зоологічному музеї Львівського національного університету імені Івана Франка.

Крім цієї, у м. Львові є ще одна колекція молюсків, яка зберігається в Державному природознавчому музеї НАН України. Її ядро – збори Й. Бонковського. Більшість конхіологічних матеріалів, що зберігаються тут, зібрані наприкінці XIX–на початку XX ст., головню, на території заходу України [9]. В колекції проф. В.І. Здуна зберігаються молюски з цієї самої території, зібрані протягом 1944–1970 рр. Фактично у м. Львові наявні дві колекції прісноводних молюсків, що органічно доповнюють одна одну. Від часу, що минув з періоду створення колекції В.І. Здуном, докорінно змінилися погляди на систематику молюсків, зокрема, переглянуто систематичне положення окремих видів та родин. Також змінився адміністративно-територіальний поділ території України. З огляду на це, опрацьовано колекцію прісноводних молюсків В.І. Здуна з урахуванням нових даних щодо систематики молюсків та нового адміністративного поділу. Результати цієї роботи описано нижче.

Визначення видової належності прісноводних молюсків з колекції В.І. Здуна (надалі у тексті – колекції) виконували ще визначниками [12, 14, 15, 17, 18, 21, 22, 24]. Дані щодо фауністичного різноманіття молюсків України узяті зі статей [10, 11, 13, 16, 19]. Ми дотримуємось класичної системи молюсків, яка визнає існування меншої кількості поліморфних видів [22–24]. Саме у цьому полягає її головна відмінність від класифікації, запропонованої Я.І. Старобогатовим, яка ґрунтується на компараторному методі [17, 18]. Компараторний підхід до систематики молюсків широко впроваджений на теренах колишнього СРСР, проте не визнаний західними малакологами. У разі розгляду кожної родини в фігурних дужках ми наводимо кількість видів, визначених згідно з компараторним методом Я.І. Старобогатова.

Зазначимо, що в 2002 р. колекція частково опрацьована (роди *Lymnaea* та *Planorbarius*) науковцями Житомирського державного педагогічного університету Д.А. Гарбар та О.В. Гарбар [3]. У колекції проф. В.І. Здуна зберігаються 33 види черевоногих молюсків (*Gastropoda*) та 8 видів двостулкових (*Bivalvia*).

Клас *Gastropoda* представлений у колекції двома підкласами: *Pulmonata* і *Prosobranchia*, підклас *Prosobranchia* – шістьма родинами: *Neritidae*, *Viviparidae*, *Melanopsidae*, *Bithyniidae*, *Hydrobiidae* та *Valvatidae*.

У фауні України зареєстровано два {сім} видів з родини *Neritidae* [1, 2]. У колекції містяться збори із заходу і сходу України (табл. 1). Досить цікава наявність у колекції черепашок *Theodoxus fluviatilis* (Linnaeus, 1758), зібраних на території Волинської області у тимчасових лісових водоймах. У літературі зазначено, що типовими біотопами для представників цієї родини є річки та великі водойми [2]. Знахідка представників цього роду в тимчасових біотопах розширює відомості про їхню екологію.

На території України родина *Viviparidae* представлена двома {дев'ятьма} видами [1, 19]. Рівномірно на всій території поширений *Viviparus viviparus* (Linnaeus, 1758). У колекції зберігаються молюски цього виду, зібрані у невеликих постійних біотопах з всіх регіонів України, окрім північних областей (див. табл. 1). Черепашки *V. contectus* (Millet, 1813), що зберігаються у колекції, зібрані в заплавах рік Волинської, Львівської та Тернопільської областей (див. табл. 1).

Родина *Melanopsidae* у фауні України представлена двома {шістьма} видами [1]. У вітчизняній літературі ще недостатньо з'ясоване їхнє систематичне положення. З огляду на це, будемо вважати, що у фауні України наразі зафіксовано лише два види цієї родини [1]. Також не до кінця з'ясований ареал їхнього поширення. А.П. Стадниченко [13] зазначила, що крайньою північною точкою на території України, де трапляються ці види, є р. Горинь у Рівненській області. У колекції зберігаються черепашки цього виду, зібрані у річках, що протікають по території Рівненської та Тернопільської областей.

Родина *Bithyniidae* на території України представлена двома {вісьмома} видами. Перший з них – *Bithynia tentaculata* (Linnaeus, 1758) – є звичайним видом для фауни України, поширений рівномірно на всій території. Особини цього виду трапляються переважно у постійних, інколи у тимчасових водоймах [1]. У колекції зберігаються черепашки *B. tentaculata*, зібрані у Волинській, Рівненській, Львівській та Тернопільській областях, у заплавах рік Стир, Серет та Стохід. Щодо поширення *B. leachii* (Sheppard, 1823) в літературі зазначено, що цей вид трапляється лише в басейні р. Західний Буг і на території Волинської та Рівненської областей [1]. У колекції зберігаються черепашки цього виду, зібрані у водоймах басейну р. Стир (див. табл. 1).

Таблиця 1

Репрезентативність колекції В.І. Здуна прісноводних молюсків
стосовно фауни України (клас *Gastropoda*)

Вид	Літературні дані		Колекція В.І. Здуна	
	захід України	решта території України	захід України	решта території України
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Клас <i>Gastropoda</i> , п/кл <i>Prosobranchia</i>				
Родина <i>Neritidae</i>				
<i>Theodoxus fluviatilis</i> (Linnaeus, 1758)	[1, 2, 4, 19]	[1, 2, 4]	+	+
<i>Theodoxus danubialis</i> (C. Pfeiffer, 1828)	–	[1]	–	–
Родина <i>Viviparidae</i>				
<i>Viviparus contectus</i> (Millet, 1813)	–	[1, 18]	+	–
<i>Viviparus viviparus</i> (Linnaeus, 1758)	[1, 18, 19]	[1, 18]	+	+
Родина <i>Melanopsidae</i>				
<i>Fagotia acicularis</i> (Férrusac, 1823)	[4, 12, 19]	[1, 4, 12]	+	–
<i>Fagotia esperi</i> (Férrusac, 1823)	[4, 19]	[1, 12]	+	–
Родина <i>Bithyniidae</i>				
<i>Bithynia tentaculata</i> (Linnaeus, 1758)	[1, 19]	[1]	+	–
<i>Bithynia leachii</i> (Sheppard, 1823)	[1, 19]	[4]	+	–
Родина <i>Hydrobiidae</i>				
<i>Litoglyphus naticoides</i> (C. Pfeiffer, 1828)	[1, 19]	[1, 15]	+	–
<i>Bythinella austriaca</i> (v. Frauenfeld, 1857)*	[1, 3]	[1]	–	–
<i>Bythinella hungarica</i> (Hazay, 1881)	[19]	–	–	–
Родина <i>Valvatidae</i>				
<i>Valvata naticina</i> (Menke, 1845)	[1, 9, 19]	[1]	+	–
<i>Valvata cristata</i> (O.F. Müller, 1774)	[19]	[1]	+	–
<i>Valvata piscinalis</i> (O.F. Müller, 1774)	[1, 4, 19]	[1]	+	–
<i>Valvata pulchella</i> (Studer, 1820)	–	[1]	–	–
п/кл <i>Pulmonata</i> , родина <i>Acroloxidae</i>				
<i>Acroloxus lacutris</i> (Linnaeus, 1758)	[14]	[14]	+	–
Родина <i>Lymnaeidae</i>				
<i>Lymnaea stagnalis</i> (Linnaeus, 1758)	[4, 14, 19]	[14]	+	+
<i>Lymnaea corvus</i> (Gmelin, 1791)	[10, 14, 19]	[10, 14]	+	+
<i>Lymnaea palustris</i> (O.F. Müller, 1774)	[4, 14, 19]	[14]	+	–
<i>Lymnaea vulnerata</i> (Küster, 1867)	[14]	[14]	–	–
<i>Lymnaea glabra</i> (O.F. Müller, 1774)	[3, 19]	–	–	–
<i>Lymnaea truncatula</i> (O.F. Müller, 1774)	[3, 14, 19]	[14]	+	–
<i>Lymnaea peregra</i> (O.F. Müller, 1774)	[3, 14, 19]	[14]	+	–
<i>Lymnaea ovata</i> (Draparnaud, 1805)	[14, 19]	[14]	+	–
<i>Lymnaea auricularia</i> (Linnaeus, 1758)	[3, 14, 19]	[14]	+	–
<i>Lymnaea glutinosa</i> (O.F. Müller, 1774)	[3, 14, 19]	[14]	–	–

1	2	3	4	5
Родина <i>Physidae</i>				
<i>Aplexa hypnorum</i> (Linnaeus, 1758)	[13, 19]	[13]	+	–
<i>Physa fontinalis</i> (Linnaeus, 1758)	[3, 13, 19]	[13]	+	–
<i>Physella acuta</i> (Draparnaud, 1805)**	[13]	[13]	–	–
Родина <i>Planorbidae</i>				
<i>Planorbarius corneus</i> (Linnaeus, 1758)	[3, 13, 19]	[13]	+	–
<i>Planorbis planorbis</i> (Linnaeus, 1758)	[3, 13, 19]	[13]	+	+
<i>Planorbis carinatus</i> (Linnaeus, 1758)	[3, 4, 13]	[13]	–	–
<i>Anisus vortex</i> (Linnaeus, 1758)	[3, 13, 19]	[13]	+	–
<i>Anisus vorticulus</i> (Troshel, 1834)	[13]	[13]	–	–
<i>Anisus spirorbis</i> (Linnaeus, 1758)	[3, 13, 19]	[13]	+	–
<i>Anisus leucostoma</i> (Millet, 1813)	[13]	[13]	+	–
<i>Anisus septemgyratus</i> (Rossmesler, 1835)	[3, 13, 19]	[13]	+	–
<i>Anisus strauchianus</i> (Clessin, 1886)	–	[13]	–	–
<i>Bathyomphalus contortus</i> (Linnaeus, 1758)	[13, 19]	[13]	+	–
<i>Gyraulus riparius</i> (Westerlund, 1805)	[13]	[13]	–	–
<i>Gyraulus albus</i> (O.F. Müller, 1774)	[3, 13, 19]	[13]	+	–
<i>Gyraulus acronicus</i> (Férussac, 1807)	[13]	[13]	–	–
<i>Gyraulus laevis</i> (Alder, 1838)	[4, 13]	[13]	–	–
<i>Gyraulus rossmaesleri</i> (V. Auerswald, 1852)	[13, 19]	[13]	–	–
<i>Armiger crista</i> (Linnaeus, 1758)	[13, 19]	[13]	–	–
<i>Segmentina nitida</i> (O.F. Müller, 1774)	[3, 13, 19]	[13]	+	–
<i>Hippeutis fonatana</i> (Lightfoot, 1786)	[13, 19]	[13]	–	–
Родина <i>Ancylidae</i>				
<i>Ancylus fluviatilis</i> (O.F. Müller, 1774)	[4, 13, 19]	[13]	–	–

Родина *Hydrobiidae* у фауні України представлена двома родами: *Litoglyphus* та *Bythinella*. Перший з цих родів на території України представлений одним {чотирма}, а другий двома {двома} видами [1, 16]. Переважна більшість місць збору *Lithoglyphus naticoides* (C. Pfeiffer, 1828) зосереджена у межах сучасних Волинської, Івано-Франківської та Тернопільської областей (див. табл. 1). Молюски зібрані у тимчасових та постійних водоймах.

Також у колекції зберігається одна черепашка *Bythinella austriaca* (v. Frauenfeld, 1857) з території сучасної Польщі. Черепашок цього виду з території України у колекції нема. Однак проф. В.І. Здун [4] у монографії схарактеризував *B. austriaca* як звичайний вид для фауни західного регіону України.

У фауні України налічується чотири {25} видів родини *Valvatidae* [1, 10]. У колекції наявні лише представники трьох видів (див. табл. 1). Молюски зібрані у заплавах р. Уж (Закарпатська обл.), р. Стир та в о. Світязь (Волинська обл.) і р. Бистриця (Львівська обл.). Види *Valvata piscinalis* (O.F. Müller, 1774) та *V. naticina* (Menke, 1845) рівномірно поширені на всій території України і заселяють переважно постійні водойми [1]. Ареал *V. cristata* (O.F. Müller, 1774), згідно з літературними даними, обмежений лише територією Центральної України [1]. Проте Й. Бонковський схарактеризував цей вид як звичай-

ний для території України [20]. Про це можуть свідчити також і його збори, що зберігаються у малакологічній колекції Державного природознавчого музею. У колекції проф. В.І. Здуна наявні черепашки цього виду з Львівської обл., заплави р. Бистриці.

Найширше в колекції представлені молюски, що належать до підкласу *Pulmonata* – 32 види. З цього підкласу на території України трапляється один {чотири} вид з родини *Acroloxiidae*. Рівномірно поширені на всій території України лише *Acroloxus lacustris* (Linnaeus, 1758) [15]. Решту видів, на нашу думку, треба розглядати як форми *A. lacustris*. У колекції зберігається один екземпляр цього виду, зібраний В.І. Здуном у заплавах р. Стохід (Волинська обл.).

У фауни України зареєстровано десять {36} видів родини *Lymnaeidae* [14]. Найбільше одиниць зберігання у колекції – *Lymnaea truncatula* (O.F. Müller, 1774). Молюски цього виду зібрані переважно на західних теренах України (див. табл. 1). Найповніше у зборах представлена Львівська обл. Спектр біотопів, у яких збирали малого ставковика, широкий: від незначних за розмірами астатичних біотопів до заплав великих водойм. До групи "*palustris*", зафіксованих на території України, належать загалом три {десять} види [11, 14]. Загальноновизнаними видами з цієї групи можна вважати *L. palustris* (O.F. Müller, 1774), *L. corvus* (Gmelin, 1791) та *L. occulta* (Jackiewicz, 1959) [11, 22, 23]. У колекції зберігаються лише перші два види. Молюски зібрані на території Західної і Східної України (див. табл. 1). Наведені вище види молюсків разом з *L. stagnalis* (Linnaeus, 1758) мають найбільшу евритопність. У колекції зберігаються збори *L. stagnalis* з західних та південних районів України (див. табл. 1). У колекції також є черепашки *L. auricularia* (Linnaeus, 1758) та *L. ovata* (Draparnaud, 1805), які рівномірно поширені на всій території України і заселяють переважно постійні водойми [15]. Збори цих видів представлені, головню, з території заходу України (див. табл. 1). Крім цього, є черепашки, зібрані 1970 р. на території Росії (оз. Байкал). Незначну кількість одиниць зберігання у колекції професора В.І. Здуна має *L. peregra* (O.F. Müller, 1774). Цей вид трапляється по всій Україні і заселяє переважно постійні біотопи [15]. У колекції зберігаються черепашки цього виду, зібрані у Львівській та Івано-Франківській областях (див. табл. 1). Проте у колекції нема таких видів молюсків родини *Lymnaeidae*: *L. glutinosa* (O.F. Müller, 1774), *L. glabra* (O.F. Müller, 1774). Вони зрідка трапляються у складі малакокомплексів України [14]. Водночас В.І. Здун у монографії зазначив про численні знахідки *L. glutinosa* та *L. glabra* у складі пасовищних гідротопів [4, 5].

Родина *Physidae* в фауни України представлена трьома {чотирма} видами [14]. У колекції зберігаються екземпляри *Aplexa hypnorum* (Linnaeus, 1758), зібрані в околицях м. Львова (Львівська обл.), та *Physa fontinalis* (Linnaeus, 1758) із Львівської та Рівненської областей (див. табл. 1). Також тут наявні черепашки *Physella acuta* (Draparnaud, 1805), але, на жаль, у зборах не було етикетки з зазначеним місцем збору. Вид *P. acuta* рідкісний для фауни України. Він був заселений у природні біотопи з акваріумних культур [14].

Родина *Planorbidae* в фауни України представлена 18 {38} видами, що належать до восьми родів. У колекції вона налічує найбільшу кількість видів та одиниць зберігання, тому представників цієї родини розглядатимемо не за окремими видами, а за родами.

На території України зареєстровано один {п'ять} вид роду *Planorbarius* [14]. Він в колекції представлений єдиним видом – *Planorbarius corneus* (Linnaeus, 1758). Усі молюски зібрані на території Західної України (див. табл. 1).

Таблиця 2

Репрезентативність колекції В.І. Здуна прісноводних молюсків
стосовно фауни України (клас *Bivalvia*)

Вид	Літературні дані		Колекція В.І. Здуна	
	захід України	решта території України	захід України	решта території України
Клас <i>Bivalvia</i> , п/кл <i>Eulamellibranchiata</i>				
Родина <i>Unionidae</i>				
<i>Unio pictorum</i> (Linnaeus, 1758)	[6, 11, 19]	[6, 11]	+	–
<i>Unio tumidus</i> (Philippson, 1788)	[4, 6, 11, 19]	[4, 6, 11]	+	–
<i>Unio crassus</i> (Philippson, 1780)	[4, 6, 11]	[4, 6, 11]	–	–
<i>Pseudoanodonta complanata</i> (Rossmassler, 1835)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Anodonta cygnea</i> (Linnaeus, 1758)	[4, 6, 11, 19]	[4, 6, 11]	+	–
<i>Anodonta piscinalis</i> (Nilsson, 1822)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Sinadonta woodiana</i> (Lea, 1834)	–	[6]	–	–
Родина <i>Sphaeriidae</i>				
<i>Sphaerium riviocola</i> (Lamarck, 1818)	[6, 11, 19]	[4, 6, 11]	–	–
<i>Sphaerium solidum</i> (Normand, 1844)	[11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Sphaerium corneum</i> (Linnaeus, 1758)	[3, 4, 6, 11]	[4, 11]	+	–
<i>Sphaerium nucleus</i> (Studer, 1820)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Musculium lacustre</i> (O.F. Müller, 1774)	[6, 11, 19]	[6, 11, 19]	+	–
<i>Pisidium amnicum</i> (O.F. Müller, 1774)	[4, 6, 11, 19]	[6, 11]	+	–
<i>Pisidium milium</i> (Held, 1836)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium pseudosphaerium</i> (Favre, 1927)	[6, 11]	[6, 11]	+	–
<i>Pisidium obtusale</i> (Lamarck, 1818)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium personatum</i> (Malm, 1855)	[6, 11]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium hibernicum</i> (Westerlund, 1894)	[6, 11]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium nitidum</i> (Jenyns, 1832)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium subtruncatum</i> (Malm, 1855)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium supinum</i> (A. Schmidt, 1851)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium pulchellum</i> (Jenyns, 1832)	[6, 11]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium hensolvianum</i> (Sheppard, 1823)	[6, 11, 19]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium casertanum</i> (Poli, 1791)	[6]	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium conventus</i> (Clessin, 1877)	[6, 11]	–	–	–
<i>Pisidium moitessierianum</i> (Paladilne, 1866)	–	[6, 11]	–	–
<i>Pisidium tenulineatum</i> (Stelfox, 1918)	[6, 11]	[6, 11]	–	–
Родина <i>Dreissenidae</i>				
<i>Dreissena polymorpha</i> (Pallas, 1771)**	–	[4, 11]	–	–

* Молюски зібрані поза межами України. ** Вид у колекції наявний без зазначення місця збору.

Рід *Planorbis* у фауні України представлений двома {двома} видами [14]. Перший з видів – *Planorbis planorbis* (Linnaeus, 1758) – рівномірно поширений на всій території України і заселяє переважно тимчасові біотопи. Значна частина молюсків цього виду, що зберігаються у колекції, зібрана на території Волинської та Рівненської областей. Також наявні збори з півдня України. У колекції нема екземплярів *P. carinatus* (Linnaeus, 1758), зібраних на території України (див. табл. 1). Єдиний екземпляр цього виду зібрано в заплавах оз. Байкал. У монографії В.І. Здун схарактеризував *P. carinatus* як звичайний вид, який трапляється в астатичних водоймах пасовищ заходу України [4]. Аналіз зображення, наведеного в монографії, свідчить про те, що автор описав справжній *P. carinatus*, а не *P. planorbis* з нетиповим розташуванням кіля [22].

Рід *Anisus* у фауні України представлений шістьма {30} видами [4, 14]. У колекції зберігаються чотири види, нема *Anisus vorticulus* (Troshel, 1834) та *A. strauchianus* (Clessin, 1886). Переважна більшість молюсків цього роду зібрана на території Волинської та Львівської областей, в астатичних водоймах (див. табл. 1).

Роди *Bathyomphalus* та *Segmentina* разом у фауні України представлені двома {десятьма} видами. Види *Bathyomphalus contortus* (Linnaeus, 1758) та *Segmentina nitida* (O.F. Müller, 1774) трапляються рівномірно на всій території країни і заселяють переважно постійні біотопи [4, 14]. Черепашки представників цих родів, що зберігаються у колекції, зібрані В.І. Здуном на території Рівненської та Волинської областей (див. табл. 1).

У фауні України трапляється п'ять {сім} видів роду *Gyraulus* [14]. У колекції зберігається лише *Gyraulus laevis* (Alder, 1838), зібраний в околицях м. Львова та у заплавах р. Хустиця Львівська обл. (див. табл. 1). У зборах проф. В.І. Здуна нема представників таких родів, як *Armiger* і *Hippeutis*.

Двостулкові молюски (*Bivalvia*) у колекції представлені трьома родинами. Найбільша кількість зборів, що зберігаються у колекції, належать до родини *Unionidae*. В фауні України нараховують сім {22} видів цієї родини [7, 12]. У колекції наявні лише три з них: *Unio pictorum* (Linnaeus, 1758), *Unio tumidus* (Philippson, 1780) та *Anodonta cygnea* (Linnaeus, 1758). Молюски зібрані переважно на території Західної України (табл. 2).

Родина *Sphaeriidae* у фауні України представлена 23 {67} видами [7, 12]. У колекції зберігаються черепашки лише чотирьох видів (див. табл. 2), зібрані у постійних водоймах. Зберігається також єдиний представник родини *Dreissenidae*. На жаль, етикетки з зазначенням місця збору цього виду нема.

На підставі наведених фактів можна зробити висновок, що у колекції прісноводних молюсків проф. В.І. Здуна найповніше представлений видовий склад молюсків з території Західної України. Зокрема, у ній зберігається 71% черевонігих та 27% двостулкових молюсків від загальної кількості видів, зареєстрованих на цій території. Молюски, зібрані на території інших регіонів України, представлені значно меншою кількістю видів. Малакологічними дослідженнями В.І. Здуна було охоплено шість областей України. Найбільша кількість молюсків зібрана на території Волинської та Львівської областей (44,3 та 25,2% від загальної кількості зборів, відповідно).

Серед прісноводних молюсків, зібраних В.І. Здуном, найповніше представлені види черевонігих легеневиких молюсків (*Gastropoda*, *Pulmonata*) з території Західної України. Безумовно, колекція В.І. Здуна має важливе наукове й експозиційне значення, оскільки відображає фауну прісноводних черевонігих молюсків з різних регіонів України.

1. *Анистратенко В.В.* Определитель гребнежаберных моллюсков (Gastropoda, Pectibranchia) фауны Украины // Вестн. зоологии. 1998. № 8. С. 67–117.
2. *Анистратенко О.Ю., Старобогатов Я.И., Анистратенко В.В.* Моллюски рода *Theodoxus* (Gastropoda, Pectibranchia, Neritidae) Азово-Черноморского бассейна // Вестн. зоологии. 1999. Т. 33. № 3. С. 11–20.
3. *Гарбар Д.А.* Рід *Planorbarius* (Gastropoda, Pulmonata, Bulinidae) у фауні України // Наук. зап. Держ. природознавчого музею. 2003. Т. 18. С. 123–126.
4. *Здун В.І.* Джерела і шляхи інвазії тварин збудником фасціольозу та боротьба з ним. К.: УАСГН, 1960. 115 с.
5. *Здун В.І.* Личинки трематод в прісноводних молюсках України. К.: АН УРСР, 1961. 109 с.
6. *Климишин О.С.* Проблеми ведення природничо-музеологічного моніторингу // Наук. зап. Держ. природознавчого музею. 2002. Т. 17. С. 27–31.
7. *Корнюшин А.В.* О видовом составе пресноводных двустворчатых моллюсков Украины и стратегия их охраны // Вестн. зоологии. 2002. Т. 36. № 1. С. 9–23.
8. *Одум Ю.* Основы экологии. М.: Мир, 1975. 740 с.
9. *Сверлова Н.В., Гураль Р.І.* Видова різноманітність легеневих молюсків (Gastropoda, Pulmonata) у фондах Державного природознавчого музею // Наук. зап. Держ. природознавчого музею. 2002. Т. 17. С. 27–31.
10. *Ситникова Т.Я., Старобогатов Я.И., Черногоренко Е.В.* Род *Borysthenia* (Gastropoda, Valvatidae) его систематическое положение и видовой состав // Вестн. зоологии. 1986. № 1. С. 9–14.
11. *Стадниченко А.П.* О видовой самостоятельности *Lymnaea corvus* Gmelin, 1778 и *Lymnaea turricula* Held, 1836 (Gastropoda, Pulmonata) // Науч. докл. Высшей школы. Биол. науки. 1969. № 11. С. 7–13.
12. *Стадниченко А.П.* Перлівницеві. Кулькові (*Unionidae, Cycladidae*). Фауна України. Т. 29. Моллюски. Вип. 9. К.: Наук. думка, 1984. 373 с.
13. *Стадниченко А.П.* К распространению и экологии видов рода *Fagotia* (Gastropoda, Pectibranchia, Melanopsidae) на Украине / Рукопись деп. в Укр НИИТИ. 05.01.87. № 1954. Ук–87. Житомир, 1987. 11 с.
14. *Стадниченко А.П.* Прудовикообразные (пузырчиковые, витушковые, катушковые). Фауна Украины. Т. 29. Моллюски. Вып. 4. К.: Наук. думка, 1990. 292 с.
15. *Стадниченко А.П.* Прудовикувые и чашечковые Украины / Рукопись деп. ДНТБ. 04.09.95. № 2048. Ук–95. Житомир, 1995. 217 с.
16. *Стадниченко А.П., Градівський В.М.* Моллюски роду *Litoglyphus* (Gastropoda, Pectibranchia, Lithoglyphidae) на Заході України // Наук. зап. Держ. природознавчого музею. 1997. Т. 13. С. 31–43.
17. *Старобогатов Я.И.* Класс брюхоногие моллюски Gastropoda // Определитель пресноводных беспозвоночных Европейской части СССР. Л.: Гидрометеиздат, 1977. С. 152–174.
18. *Старобогатов Я.И.* Класс двустворчатые моллюски Bivalvia // Определитель пресноводных беспозвоночных Европейской части СССР. Л.: Гидрометеиздат, 1977. С. 123–151.
19. *Черногоренко Е.В.* О видовом составе vivipарид (Gastropoda, Viviparidae) Европы и Западной Азии // Зоол. журн. 1988. Т. 67. Вып. 5. С. 645–654.

1. *Bąkowski J.* Mięczaki (Mollusca). Lwow: Wyd-wo Muzeum im. Dzieduszyckich, 1891. 264 s.
2. *Glöer P., Meier-Brook C.* Süßwassermollusken. 12.Aufl. Hamburg: DJN, 1998. 136 S.
3. *Glöer P.* Süßwassergastropoden. Mollusca I. Nord- und Mitteleuropas. Hackenheim: ConchBooks, 2002. 327 S.
4. *Jackiewicz M.* European species of the family Lymnaeidae (Gastropoda: Pulmonata: Basommatophora) // Genus. 1998. Vol. 9. Fasc. 1. 77 p.
5. *Piechocki A.* Sphaeriidae of Poland (Bivalvia, Eulamellibranchiata) // Ann. zool. 1989. T. 42. N. 12. S. 249–319.

**FRESHWATER MOLLUSCS COLLECTIONS BY V.I. ZDUN IN THE
ZOOLOGICAL MUSEUM OF THE IVAN FRANKO UNIVERSITY OF LVIV**

J. Tsaryk*, R. Hural **, I. Shydlovskyy*, I. Yavorski* , U.Fedyk*

** Ivan Franko National University of Lviv*

Hrushevsky St. 4, Lviv, 79005, Ukraine

*** State Museum of Natural History NAS of Ukraine*

Theatralna st. 18, Lviv, 79008, Ukraine

e-mail: gural@org.lviv.net

This publication presents the results of the inventariation of the collection of freshwater mollusks, which was created by Prof. V.I. Zdun during 1944-1970. The identification of the material was based on the classical systematics. Collections includes 33 species of Gastropoda and 8 Bivalvia molluscs. Specimens were collected mostly in the western Ukraine, and very small party eastern Ukraine.

Key words: collections, freshwater snails, Western Ukraine.

Стаття надійшла до редколегії 08.02.2005

Прийнята до друку 29.04.2005